

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядаються основні проблеми підготовки вчителів іноземних мов до виховання та навчання молодших школярів у контексті змін освіти України. Визначено педагогічні особливості підготовки майбутніх учителів та висвітлено сучасні тенденції становлення професійної підготовки вчителя іноземної мови у початковій школі.

Ключові слова: професійна підготовка, вчитель іноземної мови в початкових класах, молодші школярі, виховання, навчання.

Зміни, що відбуваються в Україні, потребують перегляду змісту системи освіти, зумовлюють підвищення вимог до якості підготовки майбутніх учителів, якості виховання та навчання учнів школи. Із переходом на 12-річний термін навчання у школі змінюються підходи та вимоги до організації навчально-виховного процесу (суть та основні напрями модернізації освіти відображено у Національній доктрині розвитку освіти, Державній Концепції професійної освіти, Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Державних національних програмах “Освіта”, “Вчитель” та у нормативних документах Міністерства освіти і науки України). Це стосується і вивчення іноземної мови, яку згідно з Концепцією 12-річної школи, діти починають вивчати з другого класу початкової школи[4]. Відповідно виникла потреба підготовки майбутніх вчителів іноземної мови в початкових класах для більш якісного навчання та виховання школярів засобами нерідної мови. На думку В. Андрущенка, “входження України в Болонський процес потребує радикальної модернізації змісту педагогічної освіти”[1, с. 7]. З цією метою доцільно аналізувати стан вищої освіти, вивчати досвід роботи, розробляти і застосовувати на практиці нові підходи і методи навчання. Тому дослідження підготовки майбутніх учителів до виховання та навчання молодших школярів при вивченні іноземної мови бачиться актуальним.

Однак, слід зауважити, що разом з перетвореннями у освіті виникають проблеми у викладанні іноземної мови у початкових класах, оскільки вчителі не зовсім готові викладати іноземну мову учням такого віку, оскільки методика викладання іноземної мови в початкових класах суттєво відрізняється від методики викладання в старших класах. Це зумовлено передусім віковими особливостями дітей, при чому із врахуванням того факту, що провідним видом діяльності повинна бути ігрова, особливо на початкових етапах вивчення мови. Специфіка роботи з дітьми молодшого шкільного віку полягає і в тому, що вчитель виконує ще й функцію вихователя.

Доцільно зазначити, що процес підготовки вчителів іноземної мови у початкових класах досі ще не став предметом комплексного дослідження, об'єктом системного підходу до нього як до цілісного явища [6, с. 40]. На думку О. Савченко, створює небезпеку роздрібненість навчального плану, недостатність практичної підготовки як з базової спеціальності, так і з другої, додаткової (“Учитель іноземної мови в початкових класах”). Навчальні плани і програми недостатньо висвітлюють зміни, зумовлені новими цілями й змістом початкової освіти [7]. Саме тому варто переглянути зміст, форми та методи роботи у підготовці студентів до практичної діяльності.

Проблемам професійної підготовки вчителів іноземної мови до виховання та навчання школярів приділяли увагу у наукових дослідженнях Л. Бродська (готовність майбутніх учителів іноземних мов до виховної роботи в школі), О. Бігич, Т. Зубенко (методичні аспекти навчання англійської мови в початковій школі), Н. Соловійова (формування методичної творчості студентів на практичних заняттях методики викладання іноземної мови), І. Зимня, О. Вєтохов (психологічні аспекти навчання іноземних мов), Ю. Якушечкіна (структура професійнопедагогічної діяльності вчителя іноземних мов), І. Гриненко (формування творчого мислення майбутнього вчителя іноземної мови), Т. Коноваленко (розвиток експресивно-комунікативних умінь майбутнього вчителя іноземної мови), Т. Шкваріна (підготовка майбутніх учителів до раннього навчання англійської мови), Є. Карпенко (формування інформаційноаналітичних умінь майбутніх учителів іноземних мов) та інші.

Метою статті є висвітлення основних проблем, які є актуальними у підготовці майбутніх учителів іноземних мов до навчально-виховної роботи в початковій школі.

Вимоги до якості професійної підготовки вчителя залежать від соціальних, політичних та економічних умов життя країни. Разом із тим, освіта в XXI столітті повинна бути адаптованою до суспільного розвитку, використовуючи надбання попередників.

Аналізуючи професійну педагогічну підготовку вчителів іноземної мови минулих років, слід сказати, що у 90-х роках XX століття вона виражалася у побудові навчальних програм та підручників, проведенні великої кількості спецсеінарів та спецкурсів, які переважно були зорієнтовані на вдосконалення дидактико-методологічної підготовки майбутніх вчителів [6, с. 40-41]. Однак на практиці прослідковувалася розбіжність у дидактиці, теорії виховання і методиці викладання іноземної мови [9, с. 79]. Це було обумовлено відставанням теорії педагогічної освіти від потреб шкільної практики.

Тому назріла потреба не лише перебудови змісту, методів і форм роботи у підготовці майбутнього вчителя, але й необхідність у розробці системи підготовки майбутніх учителів іноземної мови у початковій школі, яка б розвивала професійний інтерес студентів, формувала методичні знання, уміння та навички роботи, враховуючи специфіку дітей молодшого шкільного віку, забезпечувала індивідуальне самовираження студента і як особистості, і як педагога.

Серед сучасних тенденцій становлення професійної підготовки вчителя іноземної мови для початкової школи як системного явища О. Бондаренко, О. Бігич [2] виділили наступні: 1) особистісно-орієнтований характер професійної підготовки; 2) культуровідповідна професійна підготовка майбутнього вчителя, спрямована на оволодіння ним професійною культурою; 3) професійна автономія студента в умовах безперервності та наступності професійної освіти, тобто врахування принципу індивідуального підходу до студента в процесі професійної підготовки, орієнтація його на самовдосконалення, адекватну самооцінку своїх знань, умінь та навичок, осмислене визначення своїх цілей у

житті; 4) орієнтація професійної підготовки студента на рефлексію, тобто аналіз вчителем процесів своєї свідомості, своєї діяльності, без чого неможливий професійний розвиток педагога як фахівця; 5) орієнтація на інновації; 6) білінгвальна педагогічна освіта майбутніх вчителів, тобто підготовка майбутніх вчителів до педагогічної діяльності рідною та іноземною мовами; 7) інтеграція навчальних курсів; 8) рівневість системи професійної компетенції, тобто система рівнів сформованості професійної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови.

Врахування вище наведених тенденцій професійної підготовки вчителів іноземних мов у початковій школі активізує учасників педагогічного процесу до пошуку нових оптимальних шляхів удосконалення професійної підготовки.

Зокрема, прослідковується тенденція до зміни організації навчального процесу та його змісту. Тому актуальною, на нашу думку, є проблема розвитку творчої ініціативи вчителів іноземної мови у початкових класах у пошуку і використанні нетрадиційних, цікавих, нових форм і методів навчально-виховної роботи. Це пов'язано зі змінами, новими стандартами та тенденціями, що мають місце у сучасній освіті. На думку Н. Соловйової, основними причинами недостатнього рівня сформованості методичної творчості студентів під час навчання у вузі є наступні: 1) мала кількість годин, що закладені у програмі для проведення практичних занять із методики викладання іноземних мов; 2) варіативність умов навчання та ситуацій у педагогічній діяльності; 3) відсутність рекомендацій із формування творчих здібностей і методичної творчості на заняттях з предмета спеціалізації. Це, значною мірою, пов'язано з лекційно-семінарською формою роботи при підготовці педагогів, що в основному спрямована на передачу теоретичних знань, а не на підготовку студентів до практичної діяльності [10, с. 31].

Творче мислення та формування індивідуального стилю діяльності, на наше переконання, мають виключне значення для вчителя іноземної мови у початкових класах. Специфіка роботи з молодшими школярами потребує нетрадиційного підходу до навчання на уроках англійської мови та в позанавчальній діяльності для зацікавлення у вивченні іноземної мови,

підтримки інтересу дітей та досягнення високих результатів. Цього може добитися лише педагог, який вміє творчо і, головне, цікаво подати навчальний матеріал.

На думку Л. Саченко, серед проблем підготовки вчителів іноземної мови потребу у підвищенні та вдосконаленні рівня викладання навчальних дисциплін, розробку нових методик, що допоможуть зробити урок іноземної мови більш продуктивним, динамічнішим, цікавішим для учнів. У підготовці майбутніх учителів доцільно використовувати матеріал для роботи з дітьми, використовуючи педагогічні інновації, створення комп'ютерних програм по вивченню цікавих тем з іноземної мови.

Однією з проблем є і навчання студентів пристосовуватись до програм з іноземної мови (оскільки все більше як приватних, так і державних шкіл працюють за такими програмами як "Headway", "Streamline", "Happy English" тощо) [8]. Зокрема, і Т. Зубенко наголошує на тому, що існує необхідність в системі підготовки майбутнього вчителя іноземної мови у початкових класах, яка б поєднувала традиційні форми організації навчальної діяльності (лекції, лабораторні й практичні заняття, СРСР (самостійна робота студентів) та НДРС (науково-дослідна робота студентів)) з нетрадиційними (методичний театр, методичні об'єднання, самоосвіта тощо), а також використовувала активні методи навчання (дидактичні ігри, імітації, методичні ринги та аукціони методичних знань, трансформувала передовий досвід та власний методичний пошук тощо), здійснювала перегляд програмового матеріалу та створення відповідного навчально-методичного забезпечення. Цей підхід забезпечує мотивацію учіння, розкриття творчого потенціалу особистості, постійне самовдосконалення [5, с. 214].

Серед проблем сучасної психології навчання іноземних мов О. Ветохов виділяє проблему психологічного забезпечення розробок сучасної методики іншомовної підготовки до навчання молодших школярів, розробок та реалізації нових методичних підходів до навчання іноземних мов. Система підготовки студентів до роботи з дітьми молодшого шкільного віку повинна враховувати психологічні особливості дітей зазначеної вікової категорії та доцільність

використання на практиці методичних підходів (комунікативного, особистісно-діяльнісного, гуманістичного, автономного, проектного та ін.) та способи їх удосконалення [3, с. 116].

Як наслідок, нами виокремлено педагогічні особливості підготовки майбутнього вчителя іноземної мови у початковій школі, серед яких можна виділити наступні: педагогічна діяльність вчителя повинна бути спрямована як на виконання навчальної, так і виховної функцій; професійне становлення особистості базується на принципі рефлексивнотворчої організації навчання, відповідності індивідуальних якостей особистості особливостям педагогічної діяльності.

Таким чином, головну увагу слід звернути на співвідношення форм і методів навчання, а також умов, що формують у студентів здатність самостійно приймати рішення в різних педагогічних ситуаціях, самостійно здобувати потрібні знання, тобто формувати навички самостійної творчої діяльності.

Безумовно, що дана стаття не претендує на вичерпний аналіз проблем професійної підготовки вчителів іноземних мов у початкових класах. Разом із тим, на нашу думку, подальшого наукового дослідження вимагає структура навчальних планів, шляхи удосконалення професійної підготовки, а також практичний аспект підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до навчально-виховної діяльності у початковій школі.

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу // Вища освіта України. - 2004. - № 1. - С. 5-9.

2. Бондаренко О., Бігич О. Сучасні тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови для початкової школи // Іноземні мови . - 2002,- № 4. - С. 48-51.

3. Вєтохов О. Основні проблеми сучасної психології навчання іноземних мов (на матеріалах, опублікованих в Україні й Росії) // Педагогіка і психологія. - 2004. - № 3. - С. 108 -118.

4. Довідник управління // Управління освітою. - 2005. - № 15-16. - С. 18.

5. Зубенко Т. Шляхи удосконалення методичної підготовки вчителів іноземної мови початкових класів // Вісник Житомирського пед. ун-гу. Випуск 12. Педагогічні науки. - 2003.- С . 212-214.

6. Озерянська А. Проблема професійної підготовки вчителів іноземної мови у 90-х роках ХХ століття // Наукові записки. Серія: педагогіка. - 2004. - № I. - С. 20.

7. Савченко О. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів // Освіта України. - 2001. - 21 вер. - С. 6.

8. Саченко Л. М. Проблеми у підготовці вчителів іноземної мови у педагогічних вузах // Вісник: 36. наук, статей / Нац. пед. ун. ім. М. її. Драгоманова. - К.,2002. - Вип. 4. - С. 10- 12.

9. Слостенин В., Мищенко А. Профессионально-педагогическая подготовка современного учителя // Педагогика. - 1991. - № 10. -С . 79-84.

10. Соловйова Н. Формування методичної творчості на практичних заняттях і методики викладання іноземної мови // Рідна школа. - 2003. - № 5. - С. 31-33.

The main problems of foreign languages teachers training for upbringing and study of junior pupils in the context of changes in the education of Ukraine are analyzed in the article. The pedagogical peculiarities of foreign teachers training are determined and the modern tendencies of forming of English language teachers professional training are shown.

Key words: *professional training, foreign language teacher of primary school, junior pupils, upbringing, study.*